

ATKIS je, prema koncepciji iz 1989., trebao sadržavati i digitalne kartografske modele (DKM). Oni su trebali biti međukorak u izradbi topografskih karata koje bi se isporučivale u digitalnom obliku. Tada očekivano više ili manje automatsko izvođenje DKM-a iz DTM-a neće još dulje vrijeme, zbog neriješenih problema automatske generalizacije, biti moguće. Stoga današnja ponuda ATKIS-a ne sadrži DKM. Umjesto DKM-a ATKIS danas nudi digitalne topografske karte (DTK) u rasterskom formatu dobivene skeniranjem postojećih topografskih karata. Pojedine savezne države izrađuju iz osnovnog DTM-a topografske karte mjerila 1:10 000 i 1:25 000 u vektorskom formatu. Budući da su DTM-ovi izrađivani, kad god je to bilo moguće, digitalizacijom s karte mjerila 1:5000, kartografska generalizacija izvedena je pomoću GIS-procedura u najvećoj mjeri interaktivno. Izradba karte 1:50 000 iz osnovnog DTM-a zahtijeva, što se generalizacije tiče, mnogo više napora. Stoga su Katedra za kartografiju Tehničkog sveučilišta u Münchenu i tvrtka Maptech izradile u tu svrhu prethodne studije.

Radna zajednica geodetskih uprava (AdV) već je 1998. odlučila uključiti u ATKIS i digitalni ortofoto (DOF), pa je propisala i neke norme: mjerilo snimanja između 1:12 000 i 1:18 000, prostorna rezolucija 40 cm, format podataka TIFF, geodetski datumi za sada postojeći, a u budućnosti ETRS 89 i UTM.

Za održavanje podataka ATKIS-a bit će u budućnosti potrebno upotrebljavati mobilne sustave GIS-GPS. Testiranja u tu svrhu izvršena su u geodetskim zavodima saveznih država Baden-Württemberg, Mecklenburg-Vorpommern i Bayern.

Ispituje se, također, i mogućnost primjene satelitskih podataka, npr. indijskog satelita IRS-1C i američkog satelita IKONOS (prostorna rezolucija 1 m), u svrhu osuvremenjivanja topografskih podataka.

Detaljniji podaci o ATKIS-u mogu se naći na Internetu na adresama <http://www.atkis.de> i <http://www.adv-online.de>.

Nedjeljko Frančula

JUŽNE GRANICE DALMACIJE OD 15. STOLJEĆA DO DANAS Stijepo Obad, Serdo Dokoza, Suzana Martinović

Arhivsko gradivo Državnog arhiva u Zadru, ubraja se među najbogatija arhivska gradiva za područje Dalmacije u doba Mletačke Republike. U Arhivu se čuva velik broj kartografskih izvora. Samo manji dio čuva se u Kartografskoj zbirci, dok je najveći dio vezan i čuva se uz pisane dokumente u brojnim fondovima toga Arhiva. Među njima su osobito važne karte nastale radom komisije za utvrđivanje sanitarnoga kordona, poznate pod imenom "Karte komisije Taborović", te karte razgraničenja pohranjene u fondovima mletačkog i austrijskoga katastra.

U knjizi *Južne granice Dalmacije od 15. stoljeća do danas* (autori S. Obad, S. Dokoza, S. Martinović, Zadar: Državni arhiv u Zadru, 1999., 104 stranice, tvrdi uvez) ma-

nji dio karata preuzet je iz drugih arhiva ili već objavljenih publikacija. Autor popratnog teksta je prof. dr. sc. Stijepo Obad, profesor svjetske i hrvatske povijesti Novoga vijeka na Filozofskom fakultetu u Zadru, dok su sadržaj karata interpretirali arhivisti Državnog arhiva u Zadru, Serdo Dokoza i Suzana Martinović, koji su izradili i stručni opis karata te obavili identifikaciju toponima.

Knjiga sadrži sljedeća poglavlja:

- Južne granice Dalmacije na kopnu (S. Obad)
- Južne granice Dalmacije na povijesnim zemljovidima (S. Dokoza i S. Martinović)
- Utvrđivanje granica Dubrovačke Republike potkraj Srednjeg vijeka
- Stanje granica od 15. do 17. stoljeća
- Protuturski ratovi potkraj 17. i početkom 18. stoljeća
- Granice nakon Karlovačkog i Požarevačkog mira
- Stanje granica u razdoblju tzv. prve austrijske vladavine od 1797. do 1805. godine
- Dalmacija pod francuskom vlašću od 1806. do 1813. godine
- Granice austrijske pokrajine Dalmacije od 1813. do 1918. godine
- Stanje nakon Berlinskog kongresa 1878. godine
- Unutrašnje razgraničenje u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca
- Unutrašnje razgraničenje Jugoslavije nakon II. svjetskog rata
- Južne granice Dalmacije na austrijskim specijal-kartama
- Opis austrijsko-turske granice od grada Dubrovnika do ulaza u bokokotorski zaljev
- Opis austrijsko-turske granice na području nekadašnje Mletačke Albanije, od Sutorine do Spiča
- Kazalo osobnih imena
- Kazalo zemljopisnih pojmova

Ovo je prvi pokušaj cjelovita prikaza povijesti južnih granica Dalmacije, današnjih granica Hrvatske i Crne Gore. Nastao je kao rezultat djelovanja profesora Stijepa Obada u Državnoj komisiji za granice te rješavanja pitanja južne granice Hrvatske nakon njezina osamostaljenja 1990. godine. Naime, u tijeku osamostaljenja 1990. godine na južnom graničnom prijelazu Debeli brijeg nasilno su uklonjena državna obilježja Republike Hrvatske. Mješovito povjerenstvo stručnjaka iz Dubrovnika i Herceg Novog utvrdilo je, na temelju kartografskih izvora habsburške provenijencije, da postoji razlika u položaju granične linije za 70-ak metara. Stoga je dogovoreno da svaka strana pomakne graničnu liniju za 35 metara, kako je ostalo do današnjih dana. Posljednja Rezolucija Vijeća sigurnosti od 15. siječnja 1999. godine prihvatila je granične prijelaze Debeli brijeg i Konfin kao prijelaze između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, odnosno Crne Gore. Ekspertna skupina Državne komisije za granice Republike Hrvatske sa Saveznom Republikom Jugoslavijom na temelju dokumentacije iz domaćih i stranih arhiva obilježila je graničnu crtu na kopnu, utvrđenu još u ranom petnaestom stoljeću, kada je ona bila državna granica između Dubrovačke Republike i njezinih sjeveroistočnih susjeda. Današnji sporni kordoni kraj Kleka i Sutorine potječu iz doba sklapanja Karlovačkog (1699) i Požarevačkog mira (1718), kada je Dubrovačka Republika bojeći se izravne granice s Mletačkom Republikom odstupila sporno područje Osmanskom Carstvu. Nakon sloma Dubrovačke Republike 1808. godine, za austrijske (1797–1805), francuske (1806–1813), pa opet austrijske, odnosno austro-ugarske uprave, sve do Berlinskoga kongresa ta granica je državna granica s Osmanskim Carstvom. Nakon Berlinskog kongresa (1878) kojim je Bosna i Hercegovina došla pod austrijsku upravu, spomenuta južna granica gubi obilježja državne i postaje administrativnom granicom zemalja unutar Austro-Ugarske. Takva je ostala i u okviru Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevine Jugoslavije. Najveće teritorijalne i granične promjene na kopnu južna je Dalmacija doživjela u dvadesetom stoljeću. U dva je navrata administrativnim promjenama jug Dalmacije odvajana od Hrvatske. Prvi puta 1922. godine, kada je podjelom Jugoslavije na oblasti Boka kotorska izdvojena iz Dalmacije i pripojena Zetskoj oblasti. To se dogodilo u trenutku donošenja Vidovanskog ustava. Tako je južna granica Dalmacije sa Spiča pomaknuta prema zapadu na staru granicu Dubrovačke Republike kraj Sutorine. U novoj je podijeli 1929. godine i promjeni u razgraničenju (1931) Dubrovnik s okolicom i Elafitskim otocima te područjem do Neuma priključen Zetskoj banovini, dakle Crnoj Gori. Unatoč uvijek ponovnom vraćanju oduzetih teritorija, 1990. godine pokušana je obnova pomicanja granica na štetu Republike Hrvatske. No, kartografski izvori i bogata pisana dokumentacija razgraničenja koja se čuva u arhivima, spriječili su zlorupotrebu i krive interpretacije povijesnih činjenica i na taj način pridonijeli očuvanju hrvatskih granica.